

รายละเอียดของรายวิชา (มคอ.๓)
รายวิชา ๐๐๐ ๔๕๗ ธรรมะภาคปฏิบัติ ๗

ชื่อสถาบันอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โครงการขยายห้องเรียน วัดไชยชุมพลชนะสงคราม ต.บ้านใต้ อ.เมือง จ.กาญจนบุรี

หมวดที่ ๑ ข้อมูลโดยทั่วไป

๑. รหัสและชื่อรายวิชา ๐๐๐ ๔๕๗ ธรรมะภาคปฏิบัติ ๗ (Buddhist Meditation VII)
๒. จำนวนหน่วยกิต ๑ หน่วยกิต (๑-๒-๔)
๓. หลักสูตรและประเภทของรายวิชา พุทธศาสตรบัณฑิต หมวดวิชาแกนพระพุทธศาสนา
๔. อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาและอาจารย์ผู้สอน พระปลัดมานะ รุติสีโล
๕. ภาคการศึกษา / ชั้นปีที่เรียน ภาคการศึกษาที่ ๑ / ชั้นปีที่ ๔
๖. รายวิชาที่ต้องเรียนมาก่อน (Pre-requisite) (ถ้ามี) ธรรมะภาคปฏิบัติ ๖ (รหัส ๐๐๐ ๓๕๖)
๗. รายวิชาที่ต้องเรียนพร้อมกัน (Co-requisites) (ถ้ามี) ไม่มี
๘. สถานที่เรียน วัดไชยชุมพลชนะสงคราม ต.บ้านใต้ อ.เมือง จ.กาญจนบุรี
๙. วันที่จัดทำหรือปรับปรุงรายละเอียดของรายวิชาครั้งล่าสุด วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑

หมวดที่ ๒ จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

๑. จุดมุ่งหมายของรายวิชา

เพื่อให้ผู้เรียนรู้หลักการและวิธีการปฏิบัติกรรมฐาน สภาวธรรมที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติฯ วิธีแก้สภาวธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมในสมัยปัจจุบัน เปรียบเทียบกับมหาสติปัฏฐานสูตร และฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดยการเดินจงกรม และนั่งกำหนด สงและสอบอารมณ์

วัตถุประสงค์

ก. วัตถุประสงค์การเรียนรู้

๑. เพื่อให้รู้วิธีการปฏิบัติกรรมฐาน สภาวธรรมที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติฯ และวิธีแก้สภาวธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมในสมัยปัจจุบัน
๒. เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบวิธีการปฏิบัติกรรมฐาน สภาวธรรมที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติฯ และวิธีแก้สภาวธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมในสมัยปัจจุบันกับมหาสติปัฏฐานสูตร
๓. เพื่อให้ได้ฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน

ข. วัตถุประสงค์เชิงคุณธรรม

๑. มีสภาพจิตใจที่เข้มแข็งขึ้น สามารถควบคุมตนเองได้ในทุกสถานการณ์
๒. มีสภาพจิตใจที่เบิกบาน แจ่มใส
๓. รู้จักบริหารจัดการกับตัวเองได้อย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์ รู้จักคิด รู้จัก ควบคุมตัวเอง ก้าวทันกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก

๒. วัตถุประสงค์ในการการพัฒนา/ปรับปรุงรายวิชา

๑. กำลังดำเนินการทำสื่อการเรียนการสอนโดย e-learning
๒. ปรับปรุงเนื้อหาการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักฐานเชิงประจักษ์

หมวดที่ ๓ ลักษณะและการดำเนินการ

๑. คำอธิบายรายวิชา ศึกษาวิธีการปฏิบัติกรรมฐาน สภาธรรมที่เกิตดับในขณะปฏิบัติฯ วิธีแก้สภาวะธรรมของสำนักปฏิบัติธรรม ในสมัยปัจจุบัน เปรียบเทียบกับมหาสติปัฏฐานสูตร ฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดยการเดินจงกรม และนั่ง กำหนด ส่งและสอบอารมณ์			
๒. จำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อภาคการศึกษา			
บรรยาย	สอนเสริม	การฝึกปฏิบัติ/งาน ภาคสนาม/การฝึกงาน	การศึกษาด้วยตนเอง
บรรยาย ๓๐ ชั่วโมงต่อ ภาคการศึกษา	สอนเสริมตามความ ต้องการของนิสิตเฉพาะ ราย	มีการฝึกปฏิบัติงาน ภาคสนาม	การศึกษาด้วยตนเอง ๖ ชั่วโมงต่อสัปดาห์
๓. จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่อาจารย์ให้คำปรึกษาและแนะนำทางวิชาการแก่นักศึกษาเป็นรายบุคคล - อาจารย์ประจำรายวิชา ประกาศเวลาให้คำปรึกษาผ่านเว็บไซต์คณะพุทธศาสตร์ - อาจารย์จัดเวลาให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล หรือ รายกลุ่มตามความต้องการ ๑ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (เฉพาะราย ที่ต้องการ)			

หมวดที่ ๔ การพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา

๑. คุณธรรม จริยธรรม	
๑.๑ คุณธรรม จริยธรรมที่ต้องพัฒนา พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างปกติสุข และเป็น ประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยผู้เรียนต้องพยายามสอดแทรกเรื่องที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้บัณฑิตสามารถ พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมไปพร้อมกับการศึกษาวิชาธรรมะภาคปฏิบัติ โดยมีคุณธรรมจริยธรรมตามคุณสมบัติ หลักสูตร ดังนี้ (๑) ตระหนักในคุณค่าของคุณธรรม จริยธรรม เสียสละ และซื่อสัตย์สุจริต (๒) มีภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตาม สามารถทำงานเป็นทีมและสามารถแก้ไขข้อขัดแย้งและลำดับ ความสำคัญของปัญหา (๓) เคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (๔) เคารพกฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์กรและสังคม	
๑.๒ วิธีการสอน - บรรยาย ประเด็นธรรมะที่เกี่ยวข้องในการศึกษา วิชาธรรมะภาคปฏิบัติ พร้อมการฝึกปฏิบัติ ศึกษาวิธีการเดินจงกรม การนั่งสมาธิ - กำหนดให้นิสิตศึกษา ค้นคว้า ทำรายงาน	

๑.๓ วิธีการประเมินผล - พฤติกรรมการเข้าเรียน และส่งงานที่ได้รับมอบหมายตามขอบเขตที่ให้ และตรงเวลา - มีการอ้างอิงเอกสารที่ได้นำมาทำรายงาน อย่างถูกต้องและเหมาะสม - ประเมินผลการนำเสนอรายงานที่มอบหมาย - ประเมินผลการสอบ และการฝึกปฏิบัติกรรมฐาน
๒ . ความรู้
๒.๑ ความรู้ที่ต้องได้รับ มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติกรรมฐาน (สมถกรรมฐาน ,วิปัสสนากรรมฐาน เป็นต้น) สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้
๒.๒ วิธีการสอน บรรยาย อภิปราย การฝึกปฏิบัติ การนำเสนอรายงาน การวิเคราะห์กรณีศึกษา และมอบหมายให้ค้นคว้าหาบทความ ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยนำมาสรุปและนำเสนอ การศึกษาโดยใช้ปัญหา และโครงงาน Problem base learning and Student Center เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
๒.๓ วิธีการประเมินผล - ทดสอบย่อย สอบกลางภาค สอบปลายภาค ด้วยข้อสอบที่เน้นการวัดหลักการและทฤษฎี - นำเสนอสรุปการอ่านจากการค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้อง - วิเคราะห์กรณีศึกษา
๓ ทักษะทางปัญญา
๓.๑ ทักษะทางปัญญาที่ต้องพัฒนา พัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณการคิดอย่างเป็นระบบ มีการวิเคราะห์เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์
๓.๒ วิธีการสอน - มอบหมายให้นิสิตค้นคว้าข้อมูลแล้วนำเสนอผลการศึกษา - อภิปรายกลุ่ม - วิเคราะห์กรณีศึกษา - การสะท้อนแนวคิดจากการประพฤติ
๓.๓ วิธีการประเมินผล - สอบกลางภาคและปลายภาค โดยเน้นข้อสอบที่มีการวิเคราะห์สถานการณ์ หรือวิเคราะห์แนวคิดหลักกรรมที่เกี่ยวกับสันติภาพ - การนำเสนอการวิเคราะห์กรณีศึกษา

๔. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ
๔.๑ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบที่ต้องพัฒนา - พัฒนาทักษะในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนด้วยกัน - พัฒนาความเป็นผู้นำและผู้ตามในการทำงานเป็นทีม - พัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีความรับผิดชอบในงานที่มอบหมายให้ครบถ้วนตามกำหนดเวลา
๔.๒ วิธีการสอน - จัดกิจกรรมกลุ่มในการวิเคราะห์กรณีศึกษา - มอบหมายงานรายกลุ่ม และรายบุคคล - การนำเสนอรายงาน
๔.๓ วิธีการประเมินผล - ประเมินตนเอง และเพื่อน ด้วยแบบฟอร์มที่กำหนด - รายงานที่นำเสนอ / พฤติกรรมการทำงานเป็นทีม - รายงานการศึกษาด้วยตนเอง (รายงานสรุปรวมยอดความรู้)
๕. ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ๕.๑ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ต้องพัฒนา - พัฒนาทักษะในการสื่อสารทั้งการพูด การฟัง การเขียน โดยการทำรายงาน และนำเสนอในชั้นเรียน - พัฒนาทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลจากกรณีศึกษา - พัฒนาทักษะในการสืบค้น ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพื่อทำรายงาน - ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร เช่น การส่งงานทางอีเมล - ทักษะในการนำเสนอรายงานโดยใช้รูปแบบ เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่เหมาะสม ๕.๒ วิธีการสอน - อภิปราย - มอบหมายงานให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จาก website สื่อการสอน e-learning และทำรายงาน โดยเน้นการนำมาจากแหล่งอ้างอิง ที่มาของข้อมูลที่นำเสนอ - นำเสนอโดยใช้รูปแบบและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ๕.๓ วิธีการประเมินผล - การจัดทำรายงาน และนำเสนอด้วยสื่อเทคโนโลยี - การมีส่วนร่วมในการอภิปรายและวิธีการอภิปราย - รายงาน

หมวดที่ ๕ แผนการสอนและการประเมินผล

๑. แผนการสอน

ลำดับ ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
๑	บทที่ ๑ ศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของสำนักปฏิบัติธรรมต่าง ๆ ในปัจจุบัน	๓	บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดยการเดินจงกรม ๑-๖ ระยะนั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่งและสอบอารมณ์	พระปลัดมานะ ฐิตสีโล
๒	บทที่ ๑ ศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของสำนักปฏิบัติธรรมสำนักปฏิบัติธรรมสวนโมกข์ท่านพุทธทาสภิกขุจังหวัดสุราษฎร์ธานี		บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดยการเดินจงกรม ๑-๖ ระยะนั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่งและสอบอารมณ์	พระปลัดมานะ ฐิตสีโล
๓	บทที่ ๑ ศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของสำนักปฏิบัติธรรมต่าง ๆ ในปัจจุบันสวนโมกข์ท่านพุทธทาสภิกขุจังหวัดสุราษฎร์ธานี		บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดยการเดินจงกรม ๑-๖ ระยะนั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่งและสอบอารมณ์	พระปลัดมานะ ฐิตสีโล
๔	บทที่ ๑ ศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของสำนักปฏิบัติธรรมสำนักปฏิบัติธรรมสำนักปฏิบัติธรรมวัดปากน้ำภาษีเจริญหลวงพ่อดัด กรุงเทพฯ		บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดยการเดินจงกรม ๑-๖ ระยะนั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่งและสอบอารมณ์	พระปลัดมานะ ฐิตสีโล
๕	บทที่ ๑ ศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของสำนักปฏิบัติธรรมสำนักปฏิบัติธรรมสำนักปฏิบัติธรรมวัดปากน้ำภาษีเจริญหลวงพ่อดัด กรุงเทพฯ	๓	บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดยการเดินจงกรม ๑-๖ ระยะนั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่งและสอบอารมณ์	พระปลัดมานะ ฐิตสีโล
๖	บทที่ ๑ ศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของสำนักปฏิบัติธรรมหนองป่าพง จ.อุบลราชธานี พระโพธิญาณเถระ (ชา สุภทฺโท)		บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดยการเดินจงกรม ๑-๖ ระยะนั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่งและสอบอารมณ์	พระปลัดมานะ ฐิตสีโล
๗	บทที่ ๑ ศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของสำนัก		บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดย	พระปลัดมานะ ฐิตสีโล

ลำดับ ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
	ปฏิบัติธรรมหนองป่าพง จ. อุบลราชธานี พระโพธิญาณเถระ (ชา สุภทโท)		การเดินจงกรม ๑ -๖ ระยะ นั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่ง และสอบอารมณ์	
๘	สอบกลางภาค	๓		
๙	บทที่ ๑ ศึกษาหลักการและวิธีการ ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของ สำนักปฏิบัติธรรมวัดมหาธาตุยุวราช รังสฤษฎ์ กรุงเทพมหานคร พระธรรมธีรราช มหารุณี (โชดก ญาณสิทธิ)		บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึก ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดย การเดินจงกรม ๑ -๖ ระยะ นั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่ง และสอบอารมณ์	พระปลัดมานะ ฐิตสีโล
๑๐	บทที่ ๑ ศึกษาหลักการและวิธีการ ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของ สำนักปฏิบัติธรรมวัดมหาธาตุยุวราช รังสฤษฎ์ กรุงเทพมหานคร พระธรรมธีรราช มหารุณี (โชดก ญาณสิทธิ)		บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึก ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดย การเดินจงกรม ๑ -๖ ระยะ นั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่ง และสอบอารมณ์	พระปลัดมานะ ฐิตสีโล
๑๑	บทที่ ๑ ศึกษาหลักการและวิธีการ ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของ สำนักปฏิบัติธรรมวัดมหาธาตุยุวราช รังสฤษฎ์ กรุงเทพมหานคร พระธรรมธีรราช มหารุณี (โชดก ญาณสิทธิ)		บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึก ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดย การเดินจงกรม ๑ -๖ ระยะ นั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่ง และสอบอารมณ์	พระปลัดมานะ ฐิตสีโล
๑๒	บทที่ ๑ ศึกษาหลักการและวิธีการ ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของ สำนักปฏิบัติธรรมวัดอัมพวัน จังหวัด สิงห์บุรี หลวงพ่อจรัล		บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึก ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดย การเดินจงกรม ๑ -๖ ระยะ นั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่ง และสอบอารมณ์	พระปลัดมานะ ฐิตสีโล
๑๓	บทที่ ๒ วิธีแก้สภาวะธรรม		บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึก ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดย การเดินจงกรม ๑ -๖ ระยะ นั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่ง และสอบอารมณ์	พระปลัดมานะ ฐิตสีโล
๑๔	บทที่ ๒ วิธีแก้สภาวะธรรม	๓	บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึก ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดย การเดินจงกรม ๑ -๖ ระยะ นั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่ง และสอบอารมณ์	พระปลัดมานะ ฐิตสีโล

สัปดาห์ ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
๑๕	บทที่ ๒ วิธีแก้สมการธรรมดา		บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึก ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดย การเดินจงกรม ๑-๖ ระยะ นั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่ง และสอบอารมณ์	พระปลัดมานะ จิตติสโร
๑๖	สอบปลายภาค	๓		

๒. แผนการประเมินผลการเรียนรู้

ที่	ผลการ เรียนรู้	วิธีการประเมิน	สัปดาห์ที่ประเมิน	สัดส่วนของการ ประเมินผล
๑	๑.๑,๑.๖, ๑.๗, ๒.๑, ๒.๔-๒.๖, ๓.๒	ทดสอบย่อยครั้งที่ ๑ สอบกลางภาค ทดสอบย่อยครั้งที่ ๒ สอบปลายภาค	๔ ๘ ๑๒ ๑๖	๑๐% ๒๕ % ๑๐% ๒๕ %
๒	๑.๑,๑.๖, ๑.๗, ๒.๑, ๒.๔-๒.๖, ๓.๒ ๔.๑- ๔.๖,๓-๕.๔	วิเคราะห์กรณีศึกษา ค้นคว้า การนำเสนอ รายงาน การทำงานกลุ่มและผลงาน การอ่านและสรุปบทความ การส่งงานตามที่มอบหมาย	ตลอดภาค การศึกษา	๒๐ %
๓	๑.๑- ๑.๗, ๓.๑	การเข้าชั้นเรียน การมีส่วนร่วม อภิปราย เสนอความคิดเห็นใน ชั้นเรียน	ตลอดภาค การศึกษา	๑๐%

หมวดที่ ๖ ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน

๑. เอกสารและตำราหลัก

การศาสนา, กรม. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง. เล่มที่ ๑๐, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๑.

_____ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง. เล่มที่ ๑๒, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๑.

_____ ประมวลการสอนวิชาประวัติพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๔.

ชา สุภทโท,หลวงพ่. นอกเหนือเหตุผล. อุบลราชธานี : วัดบึงหวาย, ๒๕๒๔.

ภัททันตะ อาสภเถระ, พระ. วิปัสสนาทีปนีฎีกา. กรุงเทพฯ : ไพศาลวิทยา, ๒๕๑๘.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๐๐. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____ พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____ อรรถกถาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

ธรรมธีรราชมหาวิทยาลัย(โชค ญาณสิทธิ), พระ. หลักปฏิบัติ สมณะ-วิปัสสนากรรมฐาน, กรุงเทพฯ : อมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป, ๒๕๓๒.

ธรรมธีรราชมหาวิทยาลัย(โชค ญาณสิทธิ), พระ. อุดมวิชา. กรุงเทพฯ : การพิมพ์พระนคร, ๒๕๓๑.

_____ วิปัสสนากรรมฐานภาคสอง. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป, ๒๕๓๒.

ธนิต อยู่โพธิ์. สถิติปฏิฐานสำหรับทุกคน, กรุงเทพฯ : ศิวพรการพิมพ์, ๒๕๑๘.

ประวัติและผลงานพุทธทาสภิกขุ, กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, ๒๕๓๘.

ราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต), พระ. พุทธธรรม. กรุงเทพฯ : โอ เอส พรินต์ติ้งเฮาส์ , ๒๕๒๕.

_____ พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

ราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต), พระ. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ พิมพ์ครั้งที่ ๘, กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

เทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), พระ. ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง. กรุงเทพฯ : สหธรรมมิก , ๒๕๓๒.

ราชวิสุทธิโสภณ(วิลาส ญาณวโร) ป.ธ.๙.พระ. วิมุตติรัตนมาลี, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสยาม, ๒๕๓๙.

ศรีวิสุทธิกวี, พระ. การบริหารจัดการ, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ, ๒๕๒๙.

สมภาร สมภาโว, พระ. ธรรมะภาคปฏิบัติ , กรุงเทพฯ : สหธรรมมิก, ๒๕๔๗.

อินทวงศ์เถระ, พระ. ปุจฉาวิสัชนา มหาสติปัฏฐานสูตร, กรุงเทพฯ : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี่ จำกัด, ๒๕๔๕.

พุทธทาสภิกขุ. อานาปานสติภาวนา. กรุงเทพฯ : การพิมพ์พระนคร, ๒๕๓๕.

อุปถัมภ์, วัดหนองป่าพง, อุบลราชธานี : ๒๕๓๕

Mahsi Sayadaw, Satipatthana Vipassana Meditation, Rangon, DEPT OF Religions Affair, ๑๙๗๙.

Nyaponika, The Heart of Buddhist Meditation, Kandy, B.P.S.๑๙๘๗.

U.Pandita, In This Veny Life, Kandy, B.P.S., ๑๙๘๒ สมภาร สมภาโร, พระ. ธรรมะภาคปฏิบัติ , กรุงเทพฯ : สหธรรมิก, ๒๕๔๗. อินทวังสะเถระ, พระ. ปุจฉาวิสัชนา มหาสติปัฏฐานสูตร, กรุงเทพฯ : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด, Mahsi Sayadaw, Satipatthana Vipassana Meditation, Rangon, DEPT OF Religions Affair, ๑๙๗๙. Nyaponika, The Heart of Buddhist Meditation, Kandy, B.P.S.๑๙๘๗. U.Pandita, In This Veny Life, Kandy, B.P.S., ๑๙๘๒
๒. เอกสารและข้อมูลสำคัญ เอกสารประกอบการสอน วิชาธรรมะภาคปฏิบัติ ผศ.พระสมภาร สมภาโร(ทวีรัตน์)รวบรวมและเรียบเรียง
๓. เอกสารและข้อมูลแนะนำ ไม่มี

หมวดที่ ๗ การประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของรายวิชา

๑. กลยุทธ์การประเมินประสิทธิผลของรายวิชาโดยนักศึกษา การประเมินประสิทธิผลในรายวิชานี้ ที่จัดทำโดยนักศึกษา ได้จัดกิจกรรมในการนำแนวคิดและความเห็นจากนักศึกษาได้ดังนี้ - การสนทนากลุ่มระหว่างผู้สอนและผู้เรียน - การสังเกตการณ์จากพฤติกรรมของผู้เรียน - แบบประเมินผู้สอน และแบบประเมินรายวิชา - ข้อเสนอแนะผ่านเว็บบอร์ด ที่อาจารย์ผู้สอนได้จัดทำเป็นช่องทางการสื่อสารกับนักศึกษา
๒. กลยุทธ์การประเมินการสอน ในการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินการสอน ได้มีกลยุทธ์ ดังนี้ - การสังเกตการณ์สอนของผู้ร่วมทีมการสอน - ผลการสอบ - การทวนสอบผลประเมินการเรียนรู้
๓. การปรับปรุงการสอน หลังจากผลการประเมินการสอนในข้อ ๒ จึงมีการปรับปรุงการสอน โดยการจัดกิจกรรมในการระดมสมอง และหาข้อมูลเพิ่มเติมในการปรับปรุงการสอน ดังนี้ - สัมมนาการจัดการเรียนการสอน - การวิจัยในและนอกชั้นเรียน
๔. การทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาในรายวิชา ในระหว่างกระบวนการสอนรายวิชา มีการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ในรายหัวข้อ ตามที่คาดหวังจากการเรียนรู้ในวิชา ได้จาก การสอบถามนักศึกษา หรือการสุ่มตรวจผลงานของนักศึกษา รวมถึงพิจารณาจากผลการทดสอบย่อย และหลังการออกผลการเรียนรายวิชา มีการทวนสอบผลสัมฤทธิ์โดยรวมในวิชาได้ดังนี้ - การทวนสอบการให้คะแนนจากการสุ่มตรวจผลงานของนักศึกษาโดยอาจารย์อื่น หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่ใช่อาจารย์ประจำหลักสูตร - มีการตั้งคณะกรรมการในสาขาวิชา ตรวจสอบผลการประเมินการเรียนรู้ของนักศึกษา โดย

ตรวจสอบข้อสอบ รายงาน วิธีการให้คะแนนสอบ และการให้คะแนนพฤติกรรม

๕. การดำเนินการทบทวนและการวางแผนปรับปรุงประสิทธิผลของรายวิชา

จากผลการประเมิน และทวนสอบผลสัมฤทธิ์ประสิทธิผลรายวิชา ได้มีการวางแผนการปรับปรุงการสอน และรายละเอียดวิชา เพื่อให้เกิดคุณภาพมากขึ้น ดังนี้

- ปรับปรุงรายวิชาทุก ๓ ปีหรือตามข้อเสนอแนะและผลการทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ตามข้อ ๔
- เปลี่ยนหรือสลับอาจารย์ผู้สอน เพื่อให้นักศึกษามีมุมมองในเรื่องการประยุกต์ความรู้นี้กับปัญหาที่มาจากงานวิจัยของอาจารย์หรือนวัตกรรมใหม่ๆ